

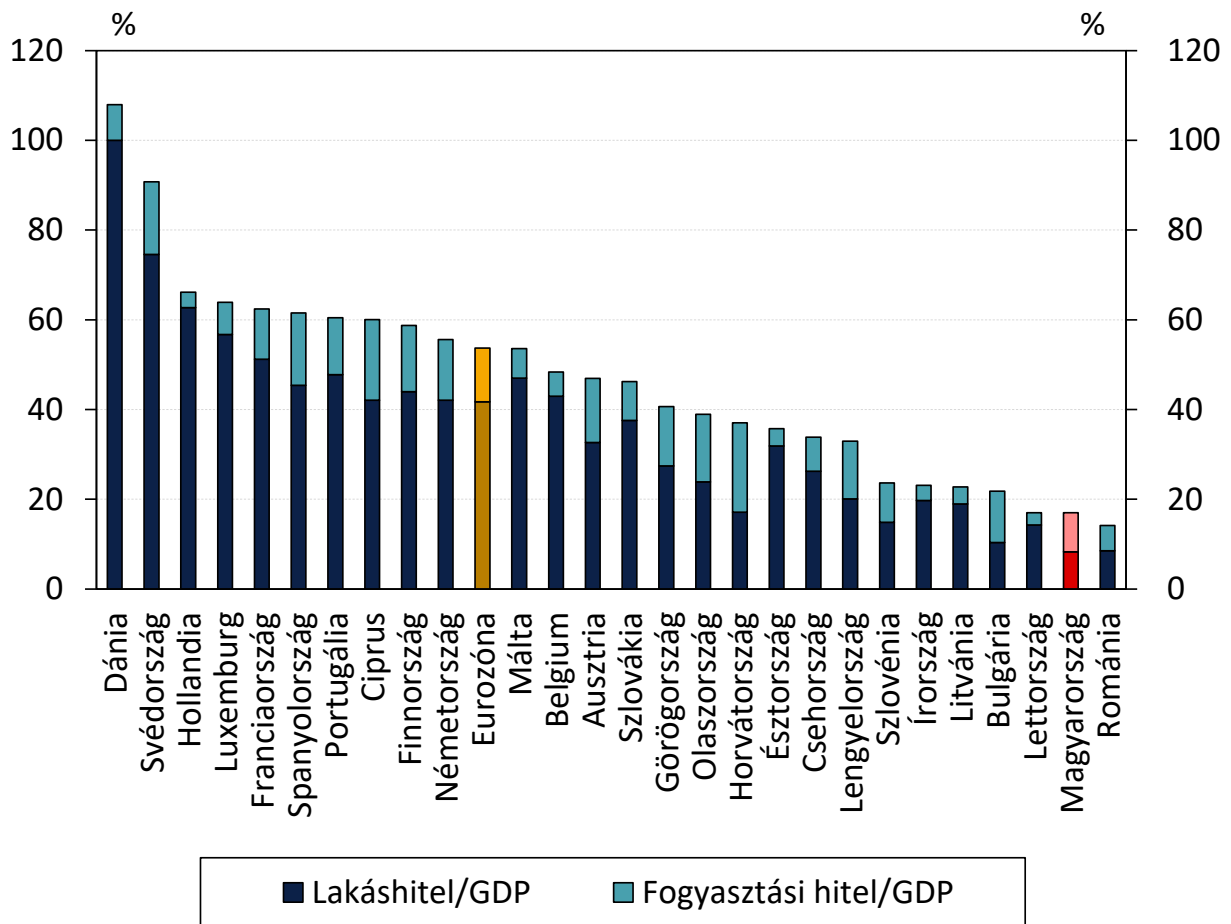
Marosi Anna – Szabó Beáta
Milyen a jó pénzügyi rendszer a lakosság szempontjából?
Olcsó, gyors, gördülékeny

A „jó” pénzügyi rendszer fő ismérveit számszakilag ugyan nehéz behatárolni, de a legfontosabb jellemző enélkül is könnyen belátható: az emberek széles körben, bizalommal veszik igénybe a szolgáltatásait. Magyarországon bár a hazai lakosság hitelállománya az elmúlt években folyamatosan emelkedett, a GDP-arányos eladósodottság továbbra is a legalacsonyabbak között van európai összehasonlításban. A pénzügyi mélyülés kívánatos gazdaságpolitikai cél, hiszen a gazdasági növekedést és társadalmi jólétet támogatja. Fontos szem előtt tartani, hogy az eladósodás növekedése nem vezethet pénzügyi stabilitási kockázatok felépüléséhez. A pénzügyi mélyülés legyszerűbb módja a pénzügyi szolgáltatásokat jelenleg nem használó rétegek prudenens bevonzása a banki ügyfelek közé.

A háztartási hitelállomány nemzetközi összehasonlításban alacsony

Magyarországon a lakossági hitelállomány éves növekedési üteme 2019 nyara óta a legmagasabb az Európai Unióban, és az azóta is tartósan kétszámjegyű bővülés a koronavírus-járvány hazai megjelenése előtt megközelítette a 20 százalékot. A pandémia alatt csak kismértékben lassuló hiteldinamika ellenére a háztartások hitelállománya továbbra is az egyik legalacsonyabb a bruttó hazai termék arányában nemzetközi összehasonlításban (1. ábra).

1. ábra: GDP-arányos eladósodottság nemzetközi összehasonlításban

Megjegyzés: 2021. első negyedévi adatok. Forrás: Európai Központi Bank.

Önmagában a hitelezés dinamikus bővülése – ha nem túlzott mértékű vagy egészen szerkezetű – nem jelenti a kockázatok emelkedését, azonban a gazdasági növekedésre pozitív hatást gyakorol. Ugyanakkor a pénzügyi stabilitás szempontjából kiemelten fontos, hogy a hitelezés növekedése ne egyes adósszegmensek koncentrált, súlyos eladósodásához vezessen, hanem a hitelpenetráció és a bankkapcsolatok számának növekedésén keresztül a társadalom egyre szélesebb rétegei vegyenek részt a pénzügyi közvetítésben.

Relatív kevés háztartásnak van hitele

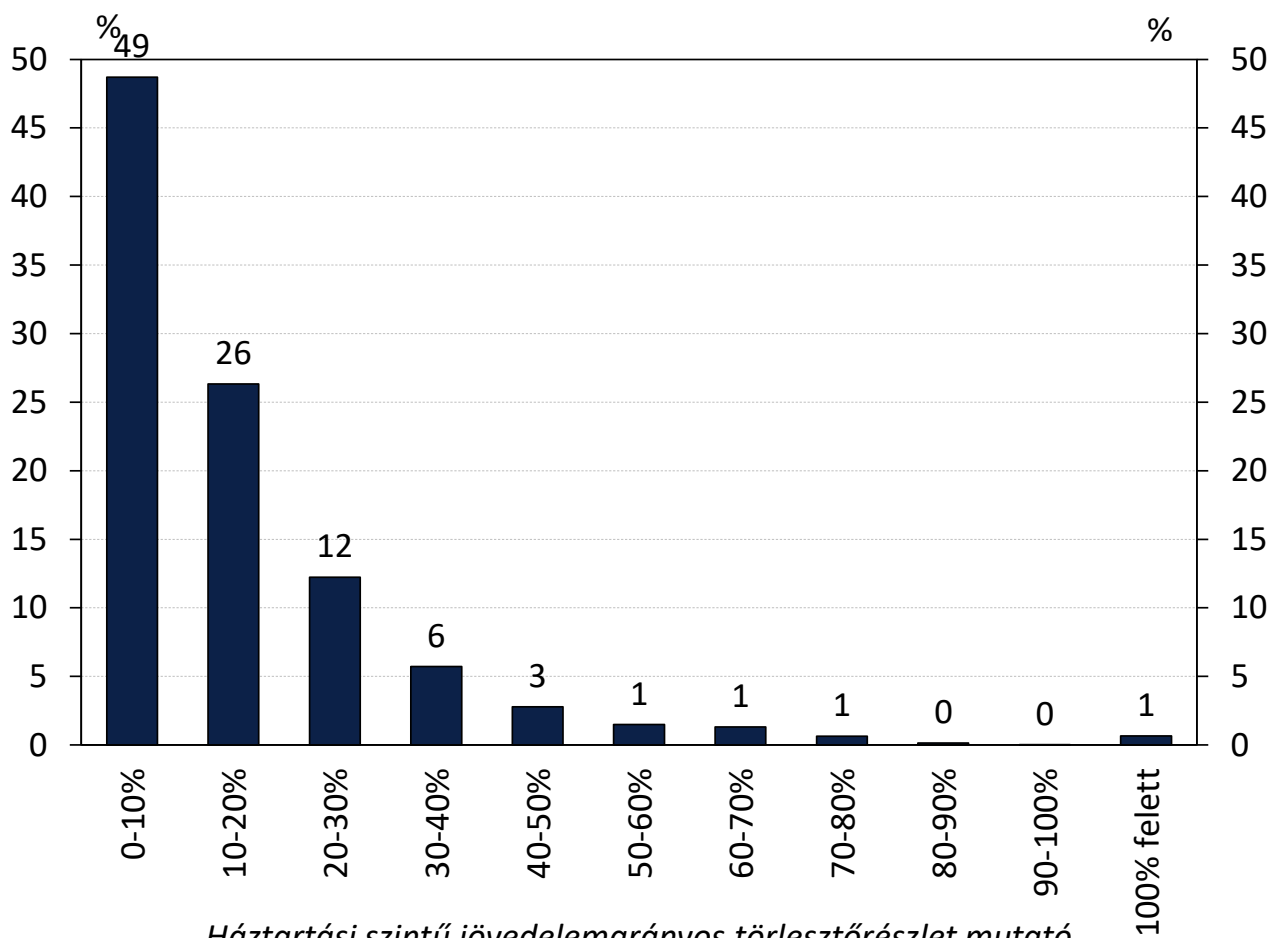
A legfrissebb EU-s szintű háztartási vagyonszámolás (Household Finance and Consumption Survey) 2020. évi adatai alapján a hazai háztartások 30 százaléka rendelkezik pénzügyi közvetítő (jellemzően bank) által folyósított hitellel, és 3 százalékának van rokontól, baráttól, ismerőstől kapott kölcsöne. A magán- és pénzügyi közvetítői hiteleket együttesen figyelembe véve 2020-ban a háztartások körében a hitellel rendelkezők aránya (hitelpenetráció) 31 százalék – ez az arány 2014-ben 32 százalék

volt. Így tehát a hitelállomány 2016 óta megfigyelt növekedése gyakorlatilag a hitelpenetráció változása nélkül következett be.

A hitellel való ellátottság pozitív kapcsolatban áll a magasabb iskolai végzettséggel és a rendszeres jövedelmű háztartástagok nagyobb számával. Életkor tekintetében a 30-40 éves korosztályban, gyermekszám szerint pedig a három- vagy többgyermekes családoknak van a legnagyobb arányban hitele. A legalacsonyabb arányú részvétel a formális hitelezésben azokra jellemző, akikkel nem él kiskorú gyermek, ezen belül is az idősek kevésbé rendelkeznek hitellel, mely összecseng a folyamatosan csökkenő, de még mindig 40 százalék feletti készpénzes nyugdíjkifizetésekkel is.

A hitelekhez való hozzáférés természetesen a jövedelemmel is összefüggést mutat: míg a legalsó jövedelmi tizedbe (havi nettó 98 ezer forint alatt) tartozó háztartások negyede rendelkezik hitellel, a legfelső jövedelmi tizedbe (havi nettó 302 ezer forint felett) tartozók körében 43 százalékos a formális hitelpenetráció. A hitelfelvevők relatíve magas jövedelme viszonylag alacsony adósságállománnyal párosul, így a háztartások jövedeleमारányos kifizetettsége mérsékelt. A jövedeleमारányos törlesztőrészlet mutató (JTM) a hiteladós háztartások fele esetében maximum 10 százalék. A háztartások mindössze 7 százaléka rendelkezik 40 százaléknál magasabb háztartási JTM-mel, ami már jelentős jövedelmi kifizetettségnak tekinthető (2. ábra).

2. ábra: A háztartási szintű jövedelemarányos törlesztőrészlet eloszlása

Háztartási szintű jövedelemarányos törlesztőrészlet mutató

Megjegyzés: A háztartási szintű jövedelemarányos törlesztőrészlet a háztartás által fizetendő összes törlesztőrészlet és a teljes háztartásjövedelem hányadosa. Forrás: HFCS 2020.

Az alacsony hitelpenetráció mellett is prudens hitelfelvételt a 2015 óta érvényben lévő – azóta pedig folyamatosan felülvizsgált – adóssághék-szabályok biztosítják, amelyek adósszinten nyújtanak védelmet a túlzott mértékű eladósodás ellen. A lakossági hitelállomány több mint 70 százaléka már ezen adóssághék-szabályok mentén lett kibocsátva.

Hogyan növelhető a hitelpenetráció?

A lakosság hitelfelvételét meghatározó tényezők között megkülönböztethetjük a hitelfelvételi hajlandóságot és a hitelekhez való hozzáférést befolyásoló tényezőket.

A hitelfelvételi hajlandóság vonatkozásában kulcsfontosságú a bankokkal szembeni bizalom növelése. A World Values Survey 2010 és 2014 között végzett nemzetközi

felmérése alapján világviszonylatban Európában a legkisebb fokú a pénzügyi intézményekkel kapcsolatos bizalom. A Magyar Nemzeti Bank egy 2019 eleji kérdőíves felmérése alapján a teljes népesség fele bízik a bankokban és a pénzügyi felügyeletben. Ezzel összefüggésben a lakosság negyedének nincs bankkapcsolata, azaz még folyószámlája sem, ezáltal jellemzően elzárják magukat a pénzügyi termékektől, a kamatozó megtakarításoktól és a hitel nyújtotta lehetőségektől is.

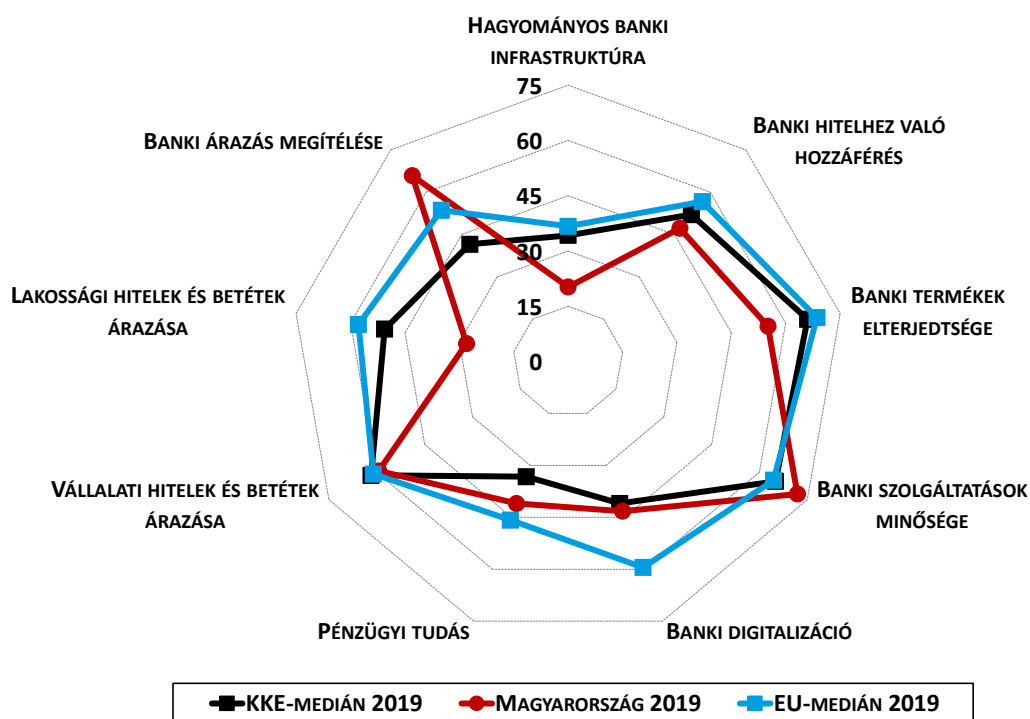
A bankkapcsolat hiánya fakadhat abból is, hogy a banki szolgáltatások által való lefedettség országos szinten nem kielégítő. A 2008-as válságot követő fiókbezárások miatt jelentősen megnövekedett a bankfiókkal nem rendelkező települések száma, valamint az ezen településekhez legközelebb található bankfiókoktól mért távolság is. A hazai települések 78 százalékában nem található bankfiók, és országos szinten jelentős területi egyenlőtlenségek figyelhetők meg e téren, miközben egyes régiókban a lakosság még nem készült fel arra, hogy a banki ügyintézés teljes mértékben online csatornákon keresztül valósítsa meg.

Ma a bankolást sokan inkább kényszerként élik meg, semmint kényelmi szolgáltatásként: a folyószámlához sokszor nem kapcsolódik olyan szolgáltatás, ami [a szolgáltatás gyakran magas árával](#) arányos értéket jelentene a felhasználónak. Az új és innovatív elektronikus fizetési módok, így az azonnali fizetésre épülő végfelhasználói szolgáltatások elterjedéséhez kiemelten fontos a kínálati oldalon az olyan árazási megoldások kialakítása, amelyek a magas tranzakciós díjakkal nem gátolják, hanem támogatják az elektronikus fizetések minél nagyobb térnyerését. E cél felé előrelépést többek között az átutalások kedvező, nemzetközi jó gyakorlatnak is megfelelő, csomagalapú árazása jelenthet. A lakossági hitelek magas árazását pedig a lakáshitelek átlagos kamatfelára szemlélteti jól, amely továbbra is meghaladja az eurozónában és a többi visegrádi országban megfigyelt szinteket. Az olcsó, gyors és gördülékeny, erőfeszítést nem igénylő folyamatok segíthetnek azon, hogy a bankolás vonzóbbá váljon a lakosság körében. A bankok az IT-rendszerek és a felhasználói élmény fejlesztésével teremthetnek olyan értéket az ügyfelek számára, amelyért hajlandóak megfizetni ennek költségét az addig megszokott készpénzes tranzakciók folytatása helyett.

Azon településeken, ahol a bankfióki szolgáltatások nem elérhetők, a pénzügyek online térbe terelése lehet célravezető. A koronavírus-járvány hatására már megindult egy gyorsított digitalizációs folyamat mind az ügyfelek, mind a bankok oldaláról, azonban az online bankolás térnyerésének a bankszámla meglétén túl az internethez való hozzáférés is kulcseleme. A hazai lakosság 87 százaléka rendelkezik internet-

hozzáféréssel, ami magas lefedettségről árulkodik, azonban mindez mit sem ér, ha nem társul megfelelő pénzügyi és digitalizációs ismeretekkel, amelyekkel magabiztosan kezelhetik pénzügyeiket a banki ügyintézők segítsége nélkül is. Ehhez azonban kiemelten fontos a digitális edukáció fejlesztése nemzetgazdasági szinten, amellyel nemcsak a lakosságot segíthetjük hozzá a pénzügyi termékek eléréséhez, de a hazai bankrendszer versenyképessége is javítható nemzetközi összevetésben (3. ábra). Ebben az állam mellett a bankoknak is érdemi szerepük van.

3. ábra: Magyarország az MNB Banki Versenyképességi Index egyes tényezőinek tükrében

Megjegyzés: A KKE-régió Bulgáriát, Csehországot, Horvátországot, Lengyelországot, Romániát, Szlovákiát és Szlovéniát jelöli. Forrás: MNB Banki Versenyképességi Index 2019.

Összefoglalva azt mondhatjuk, hogy a bankoláshoz való hozzáférés javításán keresztül a pénzügyi rendszer prudens hitelezése képes segíteni a pénzügyi mélyülést, vagyis a hitelállomány növekedését a gazdaság méretéhez viszonyítva. Ezt Magyarországon egyrészt a megfelelő árazás, másrészt a banki szolgáltatások digitalizációjának növelése támogathatná.

„Szerkesztett formában megjelent a Pénzcentrum.hu oldalon 2021. augusztus 13-án.”